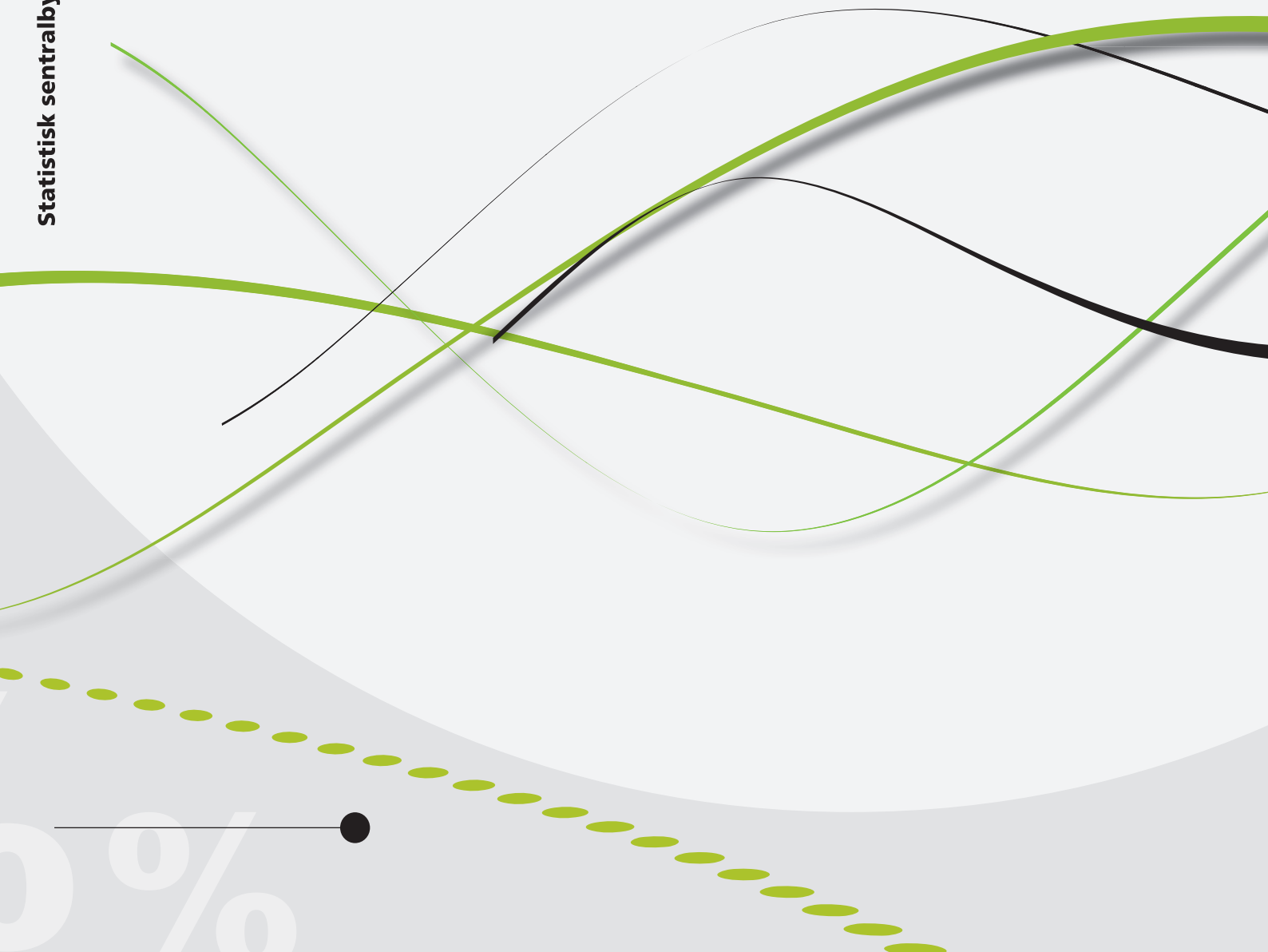




Gunnar Claus og Helge Næsheim

Avgang fra arbeidslivet blant innvandrere



Gunnar Claus og Helge Næsheim

Avgang fra arbeidslivet blant innvandrere

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 22. august 2017

ISBN 978-82-537-9586-7 (trykt)
ISBN 978-82-537-9587-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Formålet med prosjektet er å få fram variasjoner i avgang fra arbeidslivet blant ulike innvandrergupper og befolkningen ellers. Det skal legges vekt på effekter av pensjonsreformen som trådte i kraft 1. januar 2011. Datakilden som er valgt for å belyse dette er «System For Persondata» (SFP).

Arbeidet med rapporten ble finansiert gjennom et oppdrag fra daværende Barne-, likestillings, og inkluderingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 22. juni 2017

Torstein Arne Bye

Sammendrag

Rapporten belyser avgang fra arbeidsmarkedet for eldre innvandrere. Vi avgrenser oss til innvandrere med minst 10 års botid i Norge og ser på personer i alderen 50-66 år. Innvandrerne sammenlignes med de i befolkningen som ikke er innvandrere.

For både innvandrere og ikke-innvandrere over 50 år faller andelen som er i arbeid for hvert år man blir eldre. Særlig etter fylte 55 år er nedgangen markert. Et ytterligere markert fall skjer mellom 61 og 62 åringer når man har mulighet til å gå av med alderpensjon/AFP. Før fylte 62 år må man ha dokumentert svekket helse for å få inntekt som kompenserer for manglende arbeidsinntekt.

69 prosent av 50-årige innvandrere var i jobb i 2013, mot 85 prosent for ikke-innvandrere. Fram til man er 61 år, synker andelen for begge grupper, en tanke sterkere for innvandrere. Innad i gruppen innvandrere er det store forskjeller i hvor stor andel som er i arbeid som 50 åringer, uten at forskjellene mellom dem endres mye etterhvert som de blir eldre. I perioden fra 2008 til 2013 har dette mønsteret vært stabilt.

Ved overgangen fra 61 til 62 år, hvor man har mulighet til å gå av med AFP og alderspensjon, er det ikke-innvandrere som har størst avgang fra arbeidsmarkedet. For innvandrere falt i 2008 andelen som var i jobb med 4 prosentpoeng mot 10 prosentpoeng for ikke-innvandrere. Det at innvandrere jevnt over har mindre opparbeidede pensjonsrettigheter er trolig mye av årsaken til at nedgangen i sysselsettingsandelen er mindre for denne gruppen. Pensjonsreformen som kom i 2011 utlignet dette noe. Reformen ga størst effekt for ikke-innvandrere til fortsatt å stå i arbeid.

Selv om andelen som er i jobb synker mindre for innvandrere enn ikke-innvandrere mellom 61 og 62 år, er de fortsatt færre i jobb. I 2013 var 54 prosent av innvandrere i jobb mot 66 prosent for ikke-innvandrere i alderen 62 år. Etter fylte 62 år og fram til 66 år, utjevnes denne forskjellen på 12 prosentpoeng gradvis til å bli 5 prosentpoeng.

Abstract

The report describes the exit from employment among immigrants 50-66 years old with more than 10 years as inhabitants in Norway. They are compared with non-immigrants.

The employment rate decreases for both immigrants and non-immigrants by increasing age for those more than 50 years old. Reaching the early retirement age of 62 there is stronger drop in the employment rate for both groups. For those 50-61 years old one need a medical diagnose to receive a welfare benefit that is intended to compensate for the lack of income from work.

The employment rate for those 50 years old was 69 per cent for immigrants compared to 85 for non-immigrants. Up to 61 year of age the employment rate decreases somewhat more for immigrants. From being 61 to 62 years old the drop in the employment rate is however much larger among non-immigrants. In 2008 the employment rate for immigrants decreased by 4 percentages while it dropped by 10 percentages for non-immigrants. This is probably because the immigrants in average have fewer years as employed in Norway and therefore the pension will be relatively lower than for non-immigrants.

In 2011 Norway had pension reform which gave an opportunity to workers in many private companies to receive a full early contractual retirement pension from the age of 62 while still continuing to work. Before 2011 this pension would be reduced according to the number of hours they continued to work. The pension reform also introduced some other incentives for not retiring from work. This applied to all employed persons. The impact on the employment rate of this reform was strongest for non-immigrants. But still the employment rate is reduced more for non-immigrants than for immigrants when you compare the rate for those 61 and 62 years old. In 2013 the employment rate gap between the two groups was 12 percentages compared to 10 percentages before the pension reform. For each age group 62-66 years the employment rate continues to decrease more for non-immigrants than immigrants. So at the age of 66 the gap is 5 percentages.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Formål	7
1.1. Data og analyse	7
2. Avgrensning av populasjonen	8
3. Avgang fra arbeid blant personer 50 til 61 år	11
3.1. Endringer i sysselsettingsandeler	12
3.2. Endringer i uføreandeler	13
3.3. Sammendrag	16
4. Avgang fra arbeidslivet blant 62 til 66 åringer	16
4.1. Nærmere om innvandrerne 62-66 år.....	16
4.2. Endringer i sysselsetting	17
4.3. Andel på uførepensjon	18
4.4. Andel på AFP-/alderspensjon	19
4.5. Sammendrag	21
5. Videre arbeid	21
Referanser	22
Figurregister	23
Tabellregister	23

1. Formål

Formålet med prosjektet er å belyse avgang fra arbeidslivet blant ulike innvandrergreper og befolkningen ellers.

Med begrepet «avgang fra arbeidslivet» er tenkt det som er varig avgang etter endt yrkesliv. Det er tidligere både i Statistisk sentralbyrå (SSB) og blant andre gjort en rekke analyser av avgang fra arbeidslivet i form av overgang til alderspensjon/AFP; Haga (2017) og Nordby (2017). I vår rapport ser vi også på avgang blant de som er i alderen 50-61 år hvor alderspensjon/AFP ikke er en mulighet for de aller fleste. Det er gjort mindre arbeid med å se på innvandrere spesielt. Se imidlertid Bratsberg (2011) hvor de har sett på arbeidsinnvandrere som kom fra Pakistan og Tyrkia tidlig på 1970-tallet.

1.1. Data og analyse

Analysen baserer seg på data fra System for persondata (SFP). SFP er et datasett i SSB som for en referanseuke i november hvert år gir informasjon om befolkningens tilknytning til arbeid, utdanningsaktivitet og ulike velferdsordninger. En dokumentasjon av datasettet finnes i Nerland (2011). Velferdsordningene som er tatt med er i hovedsak ordninger som er ment å være til erstatning for at man ikke har inntekt fra arbeid. Tabell 1.1 viser hvilke statuser vi finner observasjoner i blant personene i vår analyse. Merk at en og samme person kan inngå i flere av statusene. For eksempel vil alle som er lønnstakere og selvstendige også inngå i gruppen sysselsatte. Men man kan også være mottaker av uføretrygd og sysselsatt på samme tid. Innvandrere med botid mindre enn 10 år er ikke med i tabellen. Vi begrunner denne avgrensningen i kapittel 2.

Tabell 1.1 Bosatte personer i alderen 50 til 66 år, botid 10 år eller mer, etter utvalgte variable i SFP, alder og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013.

	Innvandrere			Befolkningen eksklusive innvandrere		
	50 - 66 år i alt	50 - 61 år	62 - 66 år	50 - 66 år i alt	50 - 61 år	62 - 66 år
Antall bosatte	72 169	57 201	14 968	941 824	677 297	264 527
Status på arbeidsmarkedet						
Antall sysselsatte	43 214	36 530	6 684	690 216	550 436	139 780
Antall lønnstakere	39 453	33 511	5 942	635 692	513 525	122 167
Antall selvstendig	3 761	3 019	742	54 524	36 911	17 613
Registrert helt ledig	1 517	1 303	214	7 015	5 171	1 844
Ordinær utdanning	1 105	1 051	54	10 237	9 752	485
Stønader/pensjoner						
Varig uførestønad	15 517	10 365	5 152	200 960	116 194	84 766
AFP-pensjon	1 318	-	1 318	52 714	-	52 714
Alderspensjon	1 452	-	1 452	66 980	-	66 980
Pensjoner fra andre enn folketrygden	9 685	5 776	3 909	186 382	88 165	98 217
Arbeidsavklaringspenger	6 926	6 029	897	43 263	36 098	7 165
Overgangsstønad	20	20	-	105	104	1
Individstønad	163	158	5	259	238	21
Sosialhjelp	2 911	2 294	617	4 482	3 937	545

Kilde: SSB, System for persondata.

Definisjon av sysselsetting

Sysselsatte er personer med inntektsgivende arbeid på minst en time i referanseuka i 4.kvartal. Svært få, rundt 5 prosent, har avtalt arbeidstid på under 10 timer i uka og dette gjelder i stor grad skoleungdom. Sysselsatte i målgruppen vi ser på og som er over 62 år, har for eksempel en gjennomsnittlig avtalt arbeidstid på i overkant av 33 timer for innvandrere og 32 timer for ikke-innvandrere.

Definisjon av innvandrere

Innvandrere vil si er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre.

Om avgang fra arbeidslivet

Når vi ser på avgang fra arbeidslivet i denne rapporten er vi opptatt av de som ikke lenger er sysselsatt på varig basis. Ideelt sett burde vi da fulgt individer som slutter i jobb over tid slik at vi får sjekket ut at de ikke kommer tilbake til jobb igjen. I aldersgruppen vi ser på, 50-66 år, er det relativt få som vender tilbake til sysselsetting igjen etter å ha sluttet. Vi har derfor valgt en enklere løsning. Vi tar utgangspunkt i endringer i andelen som er i arbeid (sysselsettingsprosenten). Vi kjenner til fra løpende statistikk at sysselsettingsprosentene faller for hver ettårige aldersgruppe over 50 år. Det vil si at det er netto avgang fra arbeidslivet mellom hvert alderstrinn. Med netto avgang menes at det flere som slutter enn som begynner i jobb.

For å fokusere spesielt på varig avgang fra arbeidslivet beskriver vi endringer i andeler av befolkningen som er på uføretrygd for de under 62 år. For de aller fleste betyr det å bli uføretrygdet at man varig er utenfor arbeidslivet. Vi inkluderer ikke bare de med uføregrad på 100 prosent, men tar også med de med en lavere uføregrad. For de siste vil det derfor være en varig, men bare delvis avgang fra arbeidslivet. For de 62 år og eldre ser vi i tillegg til de som er på uføretrygd, også på andelen som er mottaker av alderspensjon/AFP. For de siste skiller vi mellom de som kombinerer dette med arbeid og de som ikke gjør det.

Det er flere av statusene (som f.eks. sosialhjelp) vi ikke tar med videre i analysen. Som vi ser i tabell 1.1 er noen av disse av ikke ubetydelig størrelse. Felles for mange av dem er imidlertid at de er ment som tidsavgrensede ytelser og/eller de har et nivå på ytelsen som ikke er ment å erstatte arbeidsinntekt slik uføretrygd og alderspensjon/AFP er.

Formålet med rapporten er å beskrive og ikke å forklare avgangen fra arbeidslivet for innvandrere. Vi gjør imidlertid en del avgrensninger og oppdelinger av massen for at gruppene vi ser på skal bli mer homogene langs noen dimensjoner som er viktige i forhold til avgang fra arbeidsmarkedet. Dette omtales nærmere i kapittel 2.

2. Avgrensning av populasjonen

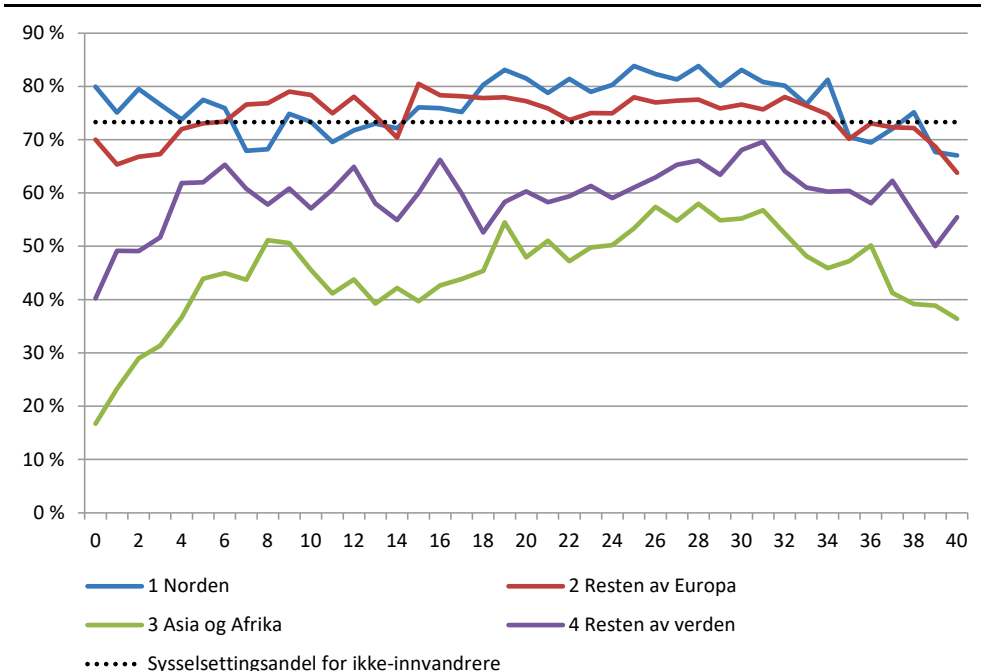
Vi velger å begrense oss til de som er 50 år og eldre og stanser ved de som er fylt 67 år. Videre deler vi inn populasjonen etter om de er under 62 år eller over. Det er to poenger med å dele inn etter en aldergrense på 62 år. Det ene er at man ved fylte 62 år har en mulighet til selv å velge å gå av som sysselsatt og likevel sikre seg en viss inntekt. Er man under 62 år og velger å slutte i jobb, får man ikke alternativ inntekt uten at visse kriterier er oppfylt. Det mest typiske vil være at man har en helsestatus som gjør at man har krav på uføretrygd. Den andre grunnen for å ha et skille på 62 år, er innføringen av pensjonsreformen i 2011. Det er interessant å sammenligne hvordan innvandrere og ikke-innvandrere har tilpasset seg denne.

Innvandrerne er en svært heterogen gruppe med hensyn til integrering i arbeidsmarkedet og ikke minst i forhold til ikke-innvandrere. Det tilsier at vi burde splitte opp gruppen langs ulike dimensjoner. Siden det er relativt få innvandrere i befolkningen over 50 år og dermed også få sysselsatte, er det likevel begrenset hvor detaljert oppdeling vi kan gjøre. Det betyr at de resultatene vi viser om avgang fra sysselsetting, primært er en beskrivelse av hva som skjer og i mye mindre grad gir noen årsaksforklaring til de forskjeller vi finner. Noen viktige faktorer i forhold til å belyse avgang trekker vi likevel inn.

Botid

Siden vi skal beskrive hvordan de sysselsatte avslutter yrkeskarrieren, er det en forutsetning at populasjonen omfatter personer som har vært i jobb noen år. Innvandrere med kort botid i Norge oppfyller ikke dette kriteriet. Det gjelder særlig asylsøkere og flyktninger som kommer til Norge i voksen alder og som trenger tid til å lære norsk og eventuelt få en relevant utdanning for komme inn på arbeidsmarkedet. Men det kan også gjelde arbeidsinnvandrere som har bodd i landet en kort periode i forbindelse med arbeidsoppdrag av begrenset varighet. For å holde disse gruppene utenfor, har vi avgrenset innvandrerpopulasjonen til å omfatte personer som har bodd i Norge 10 år eller mer.

Figur 2.1. Sysselsettingsandel for innvandrere i alderen 50 - 66 år med botid 0 - 40 år, fordelt etter botid og landbakgrunn. 4. kvartal 2013.



Kilde: SSB, System for persondata

Figur 2.1 viser at sysselsettingsprosenten for ulike innvandreregrupper fordelt etter botid. Innvandrere fra land utenfor Europa med kort botid har lav sysselsettingsprosent. Med økende botid øker sysselsettingsprosenten og avstanden mellom gruppene minker endel.

Alder

Vi har allerede nevnt at 50 år er nedre aldersgrense når vi ser på avgang fra yrkesaktivitet i denne analysen. Videre har vi satt en øvre aldersgrense på 66 år siden 67 år er den offisielle pensjonsalder. Tabell 2.1 viser hvor mange personer vi da står igjen med i alderen 50-66 år.

Tabell 2.1 Bosatte personer 50 – 74 år etter alder, innvandrerkategori og botid i Norge. 4. kvartal 2013

		Ikke-innvandrere		Innvandrere	
		Antall bosatte	Antall sysselsatte	Antall bosatte	Antall sysselsatte
I alt		1 266 812	760 338	115 457	62 943
Botid 0-9 år	50 - 66 år	-	-	26 564	16 748
	67 - 74 år	-	-	1 281	128
Botid 10 år eller mer	50 - 66 år	941 824	690 216	72 169	43 214
	67 - 74 år	324 988	70 122	15 443	2 853

Kilde: SSB, System for persondata

Populasjonen som er relevant videre i rapporten for å beskrive innvandrernes avgang fra arbeidsmarkedet er altså de 43 214 sysselsatte innvandrerne. Som sammenligningsgruppe benyttes ikke-innvandrere i samme alder, noe som omfatter 690 216 sysselsatte personer.

Nedre aldersgrense for å få alderspensjon er fra 2011 satt til 62 år. Derfor er det naturlig å dele gruppen 50-66 år ved denne alderen slik at vi kan følge disse hver for seg. Vi ser da av tabell 2.2 at gruppene av innvandrere som er sysselsatt begynner å bli svært liten.

Tabell 2.2. Bosatte/sysselsatte personer¹ i alderen 50-66 år, fordelt etter alder, kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013.

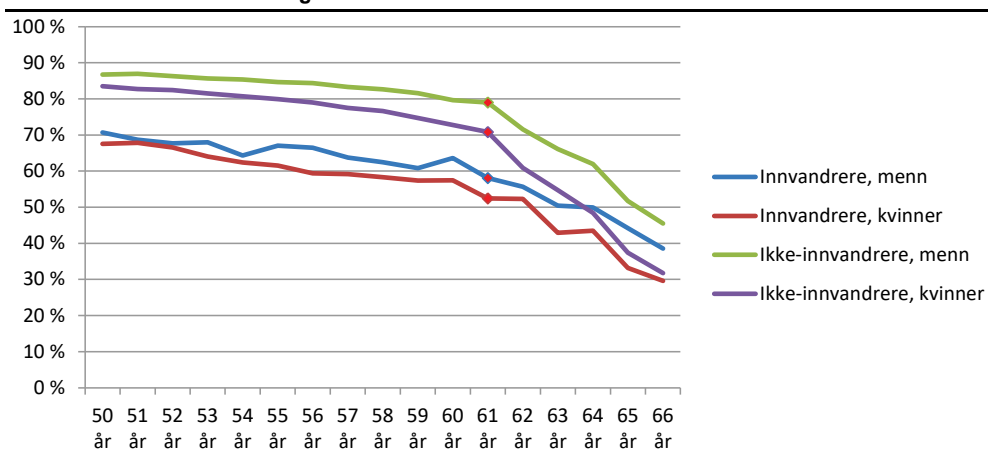
	Innvandrere			Ikke-innvandrere			
	Antall bosatte	Antall sysselsatte	Sysselsettingsprosent	Antall bosatte	Antall sysselsatte	Sysselsettingsprosent	
I alt	72 169	43 214	59,9 %	941 824	690 216	73,3 %	
Menn	37 176	23 039	62,0 %	473 691	364 760	77,0 %	
Kvinner	34 993	20 175	57,7 %	468 133	325 456	69,5 %	
50 - 61 år	57 201	36 530	63,9 %	677 297	550 436	81,3 %	
62 - 66 år	14 968	6 684	44,7 %	264 527	139 780	52,8 %	
Menn	50 - 61 år	29 253	19 229	65,7 %	341 134	286 233	83,9 %
	62 - 66 år	7 923	3 810	48,1 %	132 557	78 527	59,2 %
Kvinner	50 - 61 år	27 948	17 301	61,9 %	336 163	264 203	78,6 %
	62 - 66 år	7 045	2 874	40,8 %	131 970	61 253	46,4 %

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

Sysselsettingsprosentene faller klart med alder når man passerer 50 år. I figur 2.2 er sysselsettingsprosenten fordelt etter kjønn og ettårig alder. Vi ser at sysselsettingsprosenten faller for alle gruppene med stigende alder, og at innvandrere har lavere sysselsettingsprosent enn ikke-innvandrere i tilsvarende alder/samme kjønn. Det er også en tydelig «knekk» i sysselsettingsprosenten når alderen er 61 år for ikke-innvandrere. For innvandrerne er ikke knekken like markant, og det ser ut som om den kommer et år tidligere.

Figur 2.2 Sysselsettingsprosent for personer¹ i alderen 50-66 år, fordelt etter alder, kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013



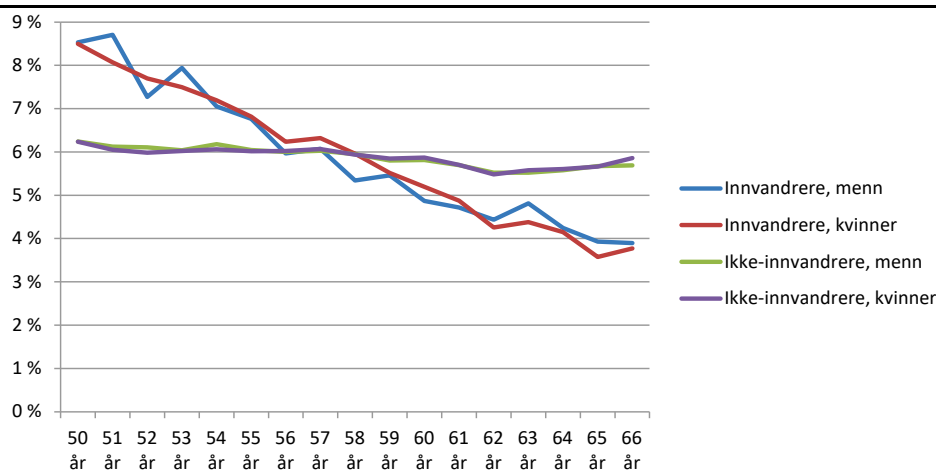
¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

Det at sysselsettingsprosentene faller med stigende alder, betyr at når vi sammenligner innvandrere med ikke-innvandrere, vil en ulik aldersfordeling mellom disse gruppene kunne forklare mye av ulikheter i avgangsrater. Figur 2.3 viser at aldersfordelingen i aldersgruppen 50 til 66 år er svært ulik for innvandrerne sammenlignet med ikke-innvandrerne. Ved lik fordeling av de bosatte skulle det bli litt under 6 prosent i hver av de 17 ettårige aldersgruppene. Som figur 2.3 viser, er hver årsklasse for ikke-innvandrerne omtrent på dette nivået. For innvandrerne er andelen derimot mye lavere blant de eldste, og det er over dobbelt så mange 50-

åringer som det er 66-åringer. I de sammenligninger vi gjør, deler vi derfor opp etter mer detaljert alder.

Figur 2.3 Personer¹ etter ettårig alder som andel av alle i alderen 50-66 år, fordelt etter kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013



¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.
Kilde: SSB, System for persondata

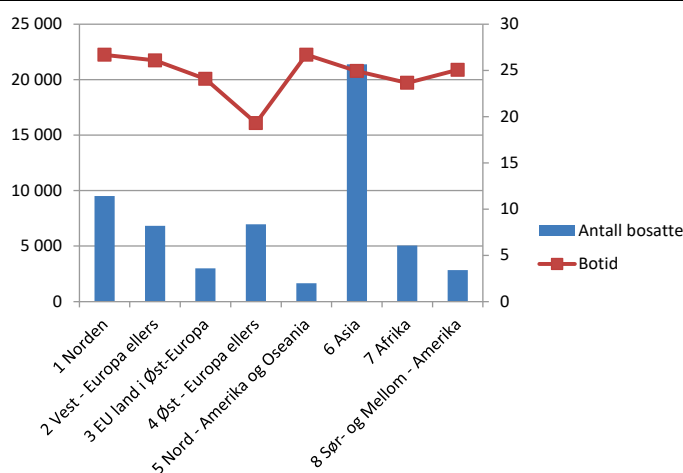
Det er betydelig færre innvandrere enn ikke-innvandrere i populasjonen. Det betyr at små variasjoner mellom ettårige alderskohorter vil gi større utslag for innvandrerne enn for ikke-innvandrerne. Et resultat av dette ser vi ved at linjene i figuren er mer «hakkete» for innvandrere enn for ikke-innvandrere.

3. Avgang fra arbeid blant personer 50 til 61 år

Før vi beskriver avgangen fra arbeid, skal vi gi en nærmere beskrivelse av innvandrerne som har botid på mer enn 10 år og som er i alderen 50-61 år.

I 4.kvartal 2013 var det 57 201 innvandrere med botid 10 år eller mer i alderen 50 til 61 år. Som figur 3.1 viser, kom de langt fleste fra Asia, hvor Pakistan var det største enkeltlandet. Den gjennomsnittlige botiden (blant de med botid over 10 år), var rundt 25 år for de fleste landområdene. Bare de med bakgrunn fra Øst-Europa utenom EU peker seg ut med en botid godt under dette. Den store innvandringen fra Bosnia fra midten på 1990- tallet og framover er med å trekke dette gjennomsnittstallet ned.

Figur 3.1 Antall bosatte personer (venstre akse) og gjennomsnittlig botid (høyre akse) for innvandrere¹ 50-61 år. 4. kvartal 2013



¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.
Kilde: SSB, System for persondata

Antall innvandrere som er i alderen 50-61 år har hatt en kraftig økning i perioden 2008 til 2013 med 41 prosent, eller 16 600 personer. Tabell 3.1 viser at det var innvandrere fra Asia, Afrika og Øst-Europa som sto for det meste av veksten. Antall ikke-innvandrere hadde knapt hatt noen økning i denne perioden, den er under én prosent, noe som likevel utgjør nesten 5 000 personer. For innvandrere i alt var andelen kvinner rundt 50 prosent i 2013, men det var stor variasjon mellom landområdene. For Afrika var andelen 32 prosent, mens den for innvandrere fra EU-land i Øst-Europa var 63 prosent.

Tabell 3.1 Bosatte personer¹ i alderen 50 - 61 år fordelt etter landbakgrunn og kvinneandel. 4. kvartal 2008-2013.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Endring 2008-2013	Endring i prosent 2008-2013	Andel kvinner 2013
Ikke-innvandrere	672 567	671 573	670 978	671 743	673 465	677 297	4 730	1 %	49 %
Innvandrere:	40 563	43 493	46 822	49 767	53 365	57 201	16 638	41 %	49 %
Av dette:									
Norden	8 398	8 600	8 820	8 978	9 231	9 513	1 115	13 %	50 %
Vest - Europa ellers	6 363	6 316	6 428	6 471	6 641	6 825	462	7 %	41 %
EU land i Øst-Europa	2 385	2 479	2 576	2 732	2 845	2 990	605	25 %	63 %
Øst - Europa ellers	4 104	4 777	5 332	5 797	6 340	6 957	2 853	70 %	49 %
Nord - Amerika og Oseania	1 419	1 472	1 535	1 582	1 601	1 645	226	16 %	54 %
Asia	13 296	14 672	16 290	17 785	19 550	21 379	8 083	61 %	49 %
Afrika	2 607	3 011	3 510	3 915	4 464	5 047	2 440	94 %	32 %
Sør- og Mellom - Amerika	1 991	2 166	2 331	2 507	2 693	2 845	854	43 %	51 %

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

3.1. Endringer i sysselsettingsandeler

For å ta hensyn til den ulike aldersfordelingen mellom innvandrere og ikke-innvandrere, har vi i tabell 5 delt 50-61 åringene inn i alderskohorter på to og to år. Ettårige alderskohorter hadde isolert sett vært best, men ved en avveining mot ikke å få for små grupper, ble dette gjort.

Året 2008 var et toppår for sysselsettingsprosenten i Norge når vi ser på hele befolkningen 15-74 år. Den falt så brått gjennom finanskrisen i 2009 og 2010 og har ikke kommet opp igjen på samme nivå som i 2008 etter dette. Tabell 3.2 viser at ikke-innvandrere over 50 år var lite berørt av dette. Det er kun et fall i sysselsettingsprosent for 50-53 åringer. For innvandrere er det derimot en klar nedgang for alle alderskohorter.

Tabell 3.2 Sysselsettingsprosent for bosatte personer i alderen 50 til 61 år, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 - 2013

Innvandrere	Antall bosatte	Antall sysselsatte	50 - 61 år	50-51 år	52-53 år	54-55 år	56-57 år	58-59 år	60-61 år
2008	40 563	26 523	65 %	70 %	68 %	66 %	65 %	61 %	59 %
2009	43 493	27 968	64 %	68 %	67 %	65 %	63 %	61 %	59 %
2010	46 822	29 771	64 %	67 %	66 %	64 %	63 %	61 %	57 %
2011	49 767	31 546	63 %	68 %	65 %	64 %	62 %	61 %	58 %
2012	53 365	34 052	64 %	68 %	66 %	64 %	62 %	61 %	58 %
2013	57 201	36 530	64 %	69 %	67 %	64 %	62 %	60 %	58 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008 - 2013	16 638	10 007	-1,5 %	-1,0 %	-1,5 %	-2,2 %	-3,1 %	-1,1 %	-1,4 %
Ikke-innvandrere									
2008	672 567	543 266	81 %	86 %	85 %	83 %	81 %	78 %	73 %
2009	671 573	540 777	81 %	85 %	84 %	82 %	80 %	78 %	73 %
2010	670 978	540 201	81 %	85 %	84 %	82 %	80 %	78 %	74 %
2011	671 743	542 603	81 %	85 %	84 %	82 %	81 %	78 %	75 %
2012	673 465	546 280	81 %	85 %	84 %	83 %	81 %	78 %	75 %
2013	677 297	550 436	81 %	85 %	84 %	83 %	81 %	79 %	76 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008 - 2013	4 730	7 170	0,5 %	-0,6 %	-0,5 %	0,0 %	0,2 %	1,2 %	2,5 %

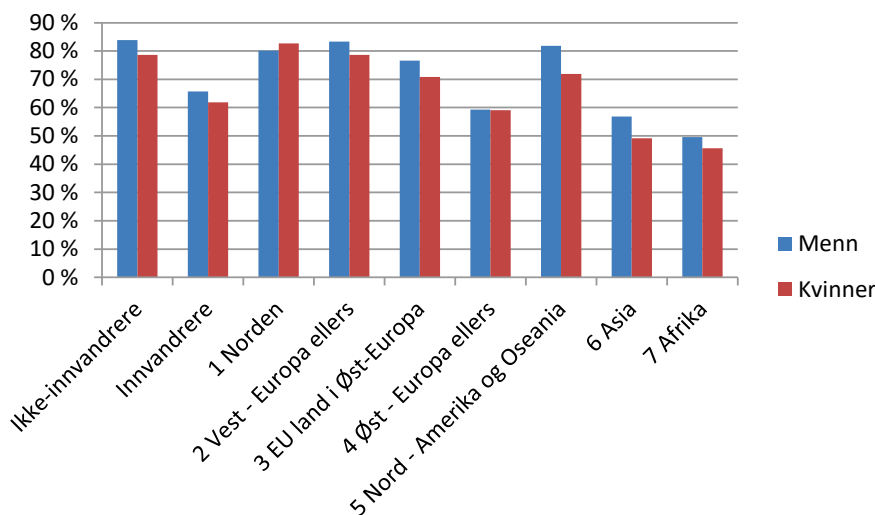
¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

Vi ser ellers at innvandrere, samlet for aldersgruppen 50-61 år, har 17 prosentpoeng lavere sysselsettingsprosent enn ikke-innvandrere. Tallene antyder at forskjellen øker fra 16 prosent for de yngste til rundt 19 prosent for de eldste innen aldersgruppen 50-61 år. Uten å ha tall for innvandrere fra ulike land eller fordelt på kjønn, er det usikkert om dette er et gjennomgående resultat eller om det skyldes endret sammensetning av innvandrergruppen mellom alderskohortene. Vi går nå mer inn på dette i neste avsnitt.

Betydningen av en eventuell endret sammensetning av innvandrerguppen over tid fremkommer klart av figur 3.2. Mens endring i kjønns sammensetning betyr lite for sysselsettingsprosenten for kvinner og menn samlet, betyr eventuell endret sammensetning etter landbakgrunn desto mer. Innvandrere fra Asia og Afrika har en klart lavere sysselsettingsandel enn for eksempel innvandrere fra Norden og Vest-Europa ellers. Tabell 3.1 viste at de to sistnevnte gruppene hadde en klart lavere vekst i befolkningen enn de fra Asia og Afrika. Dette bidrar til å forklare (noe av) den økte forskjellen i sysselsettingsprosent mellom innvandrere og ikke-innvandrere over tid.

Figur 3.2 Sysselsatte som andel av bosatte for personer¹ i alderen 50 til 61 år fordelt etter kjønn og landbakgrunn. 4. kvartal 2013.



¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.
Kilde: SSB, System for persondata

3.2. Endringer i uføreandeler

Avsnittene over har vist at sysselsettingsandelene faller med alder. Det vil si at vi har netto avgang fra arbeidslivet for det aldersspennet vi ser på. Med netto avgang menes at det flere som slutter enn som begynner i jobb. Denne forskjellen øker for hvert årskull i alderen 50-61 år. Hva skjer så med de som slutter i jobb? I denne alderen er det ikke som for de 62 år og eldre, muligheter selv å velge å gå av som sysselsatt og få kompensert for tapet av arbeidsinntekt uten videre. De velferdsordninger som kan sikre en viss inntekt, er ordninger som stiller visse krav til hva som er årsaken til at man har sluttet eller redusert omfanget på jobben. Dagpenger er for de som mister jobben ufrivillig. Denne er av relativt kort varighet og forutsetter at man søker seg tilbake til jobb. En mer varig kompensasjon for manglende arbeidsinntekt er knyttet til at man har dårlig helse. Arbeidsavklaringspenger brukes der hvor man mener det kan være en viss mulighet å komme tilbake i jobb. Det hvor det ikke ansees som realistisk, kommer uføretrygden inn.

Vi konsentrerer oss derfor om de som havner på uføretrygd i denne rapporten. I perioden vi ser på, 2008-2013, har det vært noen endringer i regler og praksis rundt de helse relaterte ytelsene som også betyr noe for endringer i uføreandeler. Dette er endringer som vil gjelde både innvandrere og ikke-innvandrere. Det skal derfor ha mindre å si når vi sammenligner nivå og utvikling mellom ulike befolkningsgrupper.

Vi ser først på andelen av personer i de ulike gruppene som er mottakere av uføretrygd. Ikke alle er imidlertid 100 prosent uføretrygdede og vi ser derfor senere på undergruppen som kombinerer arbeid med uføretrygd.

Samlet sett ganske likt mønster

I tabell 3.3 sammenlignes nivå og utvikling i uføreandeler fra 2008 til 2013 for innvandrere kontra ikke- innvandrere. Tallene viser et ganske likt mønster mellom disse to hovedgruppene. For begge grupper var uføreandelen rett i overkant av 10 prosent for 50-51 åringer og stiger så markert etter at man har passert 55 år. Videre har begge gruppene en liten økning i uføreandelen fra 2008 til 2013 for de yngste aldersgruppene, mens de eldste har en viss nedgang. Det siste henger nok sammen med at innføringen av AAP i 2010 medførte at overgangen til uføretrygd midlertidig ble noe forskjøvet i tid.

Tabell 3.3 Andel uførepensjonister for bosatte personer med botid over 10 år, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal

Innvandrere	Antall bosatte	Antall uføre	50 - 61 år	50-51 år	52-53 år	54-55 år	56-57 år	58-59 år	60-61 år
2008	40 563	7 415	18 %	11 %	13 %	16 %	20 %	26 %	29 %
2009	43 493	7 641	18 %	10 %	13 %	16 %	20 %	24 %	29 %
2010	46 822	8 178	17 %	10 %	13 %	15 %	19 %	24 %	29 %
2011	49 767	8 877	18 %	11 %	14 %	16 %	20 %	24 %	28 %
2012	53 365	9 663	18 %	12 %	14 %	17 %	20 %	24 %	28 %
2013	57 201	10 365	18 %	11 %	15 %	17 %	20 %	24 %	28 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008-2013	16 638	2 950	-0,2 %	0,6 %	1,8 %	0,8 %	-0,5 %	-1,7 %	-1,3 %
Ikke-innvandrere									
2008	672 567	120 897	18 %	11 %	13 %	15 %	18 %	23 %	29 %
2009	671 573	117 568	18 %	10 %	12 %	15 %	18 %	22 %	28 %
2010	670 978	116 555	17 %	11 %	13 %	15 %	18 %	22 %	27 %
2011	671 743	116 393	17 %	11 %	13 %	15 %	18 %	22 %	26 %
2012	673 465	117 101	17 %	11 %	13 %	15 %	18 %	22 %	25 %
2013	677 297	116 194	17 %	12 %	13 %	15 %	18 %	21 %	25 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008-2013	4 730	-4 703	-0,8 %	0,9 %	0,5 %	0,1 %	-0,7 %	-1,8 %	-3,8 %

Kilde: SSB, System for persondata

Bak disse tallene for ikke-innvandrere og innvandrere skjuler det seg store variasjoner i bakgrunnen for at man ble uføretrygdet. For ikke- innvandrere vil det være et større innslag av personer med medfødte helseproblemer. Dette er en gruppe som vi forventer å finne svært få av blant arbeidsinnvandrere. Her vil det i større grad være uførhet som følge av helseproblemer de har pådratt seg senere og for en del knyttet til yrkesaktiviteten. Blant innvandrere med flyktningebakgrunn finner vi trolig også relativt få med store medfødte helseproblem. Men her vil mange ha pådratt seg helseproblem før de kom til Norge på grunn av at de har opplevd krig/hungersnød mm. Vi har ikke data for ulike typer av årsaker til helseproblem.

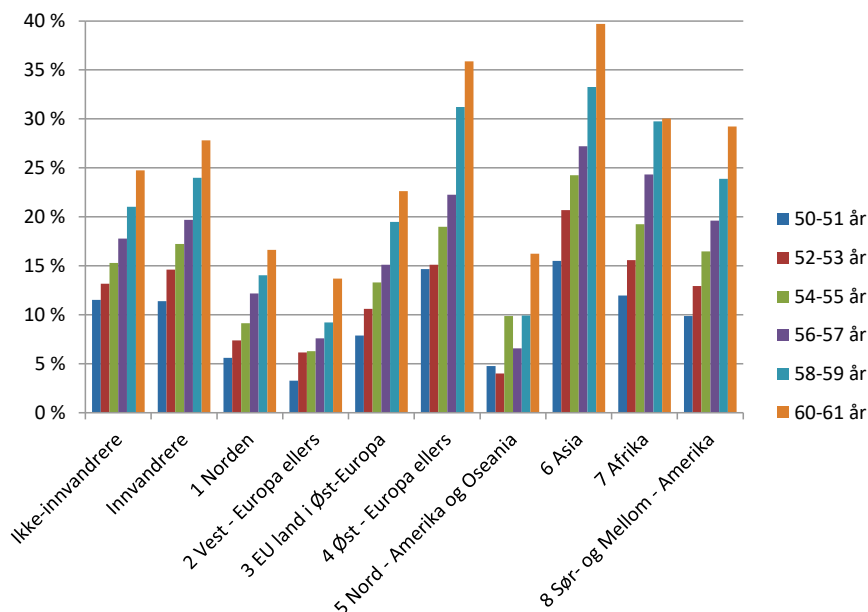
I analysen av avgang fra arbeidslivet er nivåforskjeller i uføreandeler for de som er 50-51 år isolert sett av mindre interesse. I stedet er det endringene i uføreandelene som er interessante. Det er de som er et speilbilde av avgangen i arbeidsmarkedet i form av fallende sysselsettingsprosent.

Men store variasjoner mellom landområder

Figur 3.3 viser uføreandelene i 2013 etter landbakgrunn. Ikke overraskende har landområder hvor de fleste kommer som arbeidsinnvandrere eller familie-gjenforente med disse, de laveste uføreandeler blant innvandrerne. Andelene ligger også godt under de som gjelder ikke-innvandrere. Når tabell 3.3 viser at innvandrere og ikke-innvandrere i gjennomsnitt har omtrent like høye andeler uføre, skyldes det altså at uføreandelene for innvandrere varierer slik at noen ligger lavere og noen høyere enn for ikke-innvandrere.

Nå er ikke bildet så entydig at alle som var arbeidsinnvandrere har lave uføreandeler. Uten å gå detalj om dette, så har f.eks. innvandrere fra Pakistan og India, hvor mange kom som arbeidsinnvandrere eller familie-gjenforente, svært høye andeler med uføretrygdede.

Figur 3.3 Andel uførepensjonister¹, fordelt etter landbakgrunn og alder. 4. kvartal 2013

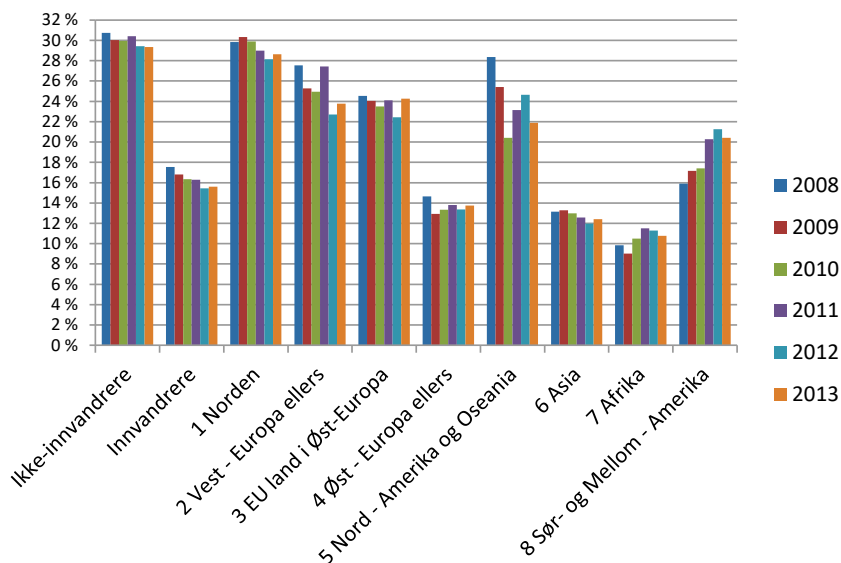


¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.
Kilde: SSB, System for persondata

I denne rapporten er vi ute etter å belyse varig avgang fra arbeidsmarkedet. Det interessante er derfor å se på endringer i uføreandelen etter fylte 50 år. Figur 3.3 viser at andelen med uføretrygd stiger med alder for alle. Men de landområder med høyest uføreandel for 50-51-åringene er også de som har størst økning til 60-61-åringene målt i prosentpoeng.

Uførepensjonister har mulighet til å jobbe i tillegg til å motta uførepensjon. Litt over 29 prosent av uførepensjonister som er ikke-innvandrere i 4. kvartal 2013 hadde jobb i tillegg. Tilsvarende tall for innvandrere var omtrent det halve, med 15,6 prosent. Denne andelen varierer mye når man fordeler etter landbakgrunn. For uførepensjonister med bakgrunn fra Norden var andelen omtrent som for ikke-innvandrere, mens for de som har bakgrunn fra Asia og Afrika var andelen 11 og 12 prosent.

Figur 3.4 Andel uførepensjonister¹ som også er sysselsatte, fordelt etter innvandrerkategori, landbakgrunn og alder. 4. kvartal



¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.
Kilde: SSB, System for persondata.

3.3. Sammendrag

Innvandrere hadde ved fylte 50 år rundt 17 prosentpoeng lavere sysselsettingsprosent enn ikke-innvandrere. Begge grupper har deretter en avgang fra arbeidsmarkedet for hvert fylte år fram til og med 61 år. For begge er avgangen særlig markert etter fylte 55 år. Avgangen er en tanke sterkere for innvandrere enn for ikke-innvandrere. Det siste kan bety at noen innvandrergupper ble noe hardere rammet av nedturen i økonomien etter toppåret i 2008. Men en endret sammensetning av gruppen innvandrere har også bidratt. Andelen innvandrere fra landområder med lavere andel sysselsatte har økt relativt mest.

Andelen av befolkningen som er på uføretrygd øker omlag like mye for innvandrere som for ikke-innvandrere. Avgangen til uføretrygd for innvandrere samlet sett, er om lag som for ikke-innvandrere.

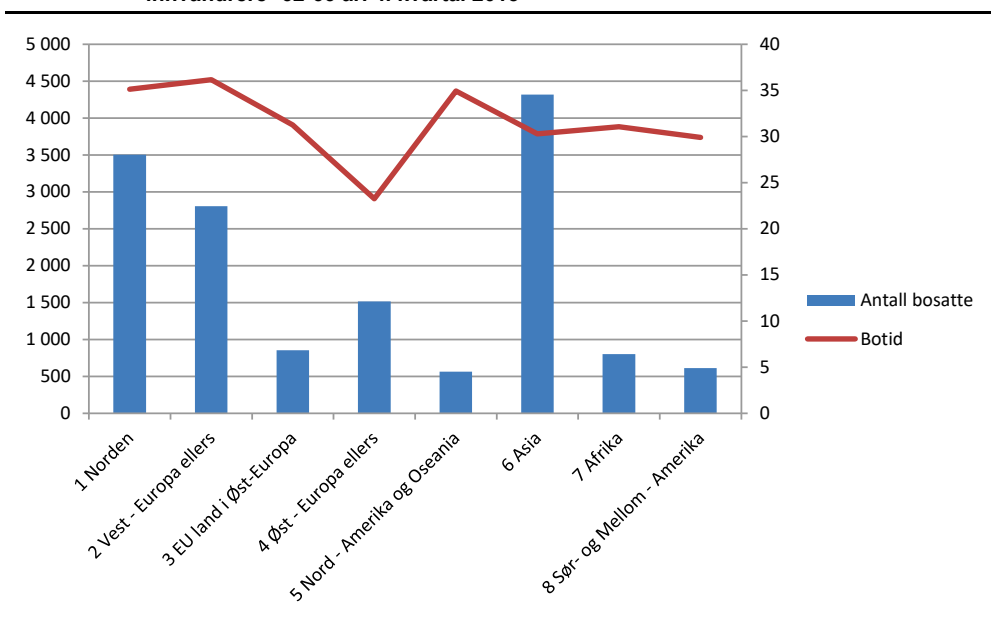
4. Avgang fra arbeidslivet blant 62 til 66 åringer

For denne aldersgruppen er det spesielt interessant å sammenligne virkninger av pensjonsreformen på avgangen for innvandrere og ikke-innvandrere. Pensjonsreformen kom i 2011. Virkninger av pensjonsreformen for befolkningen som helhet er omtalt i en lang rekke rapporter og artikler. Vi konsentrerer oss om forskjellen mellom innvandrere og ikke-innvandrere. Før vi ser på tall som belyser avgangen fra sysselsetting, gir vi en kort beskrivelse av størrelse og sammensetning av innvandrerbefolkningen i aldersgruppen 62-66 år.

4.1. Nærmere om innvandrerne 62-66 år

I 4.kvartal 2013 var det 14 968 innvandrere med botid 10 år eller mer i alderen 62 til 66 år. De fleste var fra Asia og deretter kom Norden og Vest-Europa ellers. Som figur 4.1 viser, var det godt under 1000 innvandrere fra flere landområder. Enkeltlandene med flest innvandrere var Sverige, Danmark, Pakistan og Storbritannia, med over 1 000 personer fra hvert land. Den gjennomsnittlige botiden relativt lik mellom landområdene med unntak av de med bakgrunn fra Øst-Europa utenom EU hvor den var en del kortere.

Figur 4.1 Antall bosatte personer (venstre akse) og gjennomsnittlig botid (høyre akse) for innvandrere¹ 62-66 år. 4. kvartal 2013



¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

Kvinneandelen blant 62-66 åringer var 50 prosent både for ikke-innvandrere og innvandrere samlet sett. Andelen varierer mye etter landbakgrunn. For personer fra Norden er kvinneandelen høyest med 56 prosent, mens personer med bakgrunn fra Afrika har lavest kvinneandel med 28 prosent. Ved å fordele etter landbakgrunn for de 17 største enkeltland, var det Filippinene som har høyest kvinneandel (76 prosent) og Storbritannia som hadde lavest i 2013 (33 prosent).

I årene 2008 – 2013 økte antall innvandrere i alderen 62-66 år med 31 prosent, mens det for ikke-innvandrere var en vekst på 9 prosent. Mens innvandrerne økte gjennom alle årene, hadde ikke-innvandrerne en klar nedgang siste året i perioden.

Tabell 4.1 Bosatte personer¹ i alderen 62 - 66 år fordelt etter landbakgrunn. 4. kvartal 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Andel kvinner 2013	Endring 2008-2013	Endring i prosent 2008-2013
Ikke-innvandrere	243 197	257 725	268 081	270 903	271 200	264 527	50 %	21 330	9 %
Innvandrere	11 405	12 271	12 959	13 624	14 496	14 968	50 %	3 563	31 %
1 Norden	3 651	3 818	3 815	3 722	3 568	3 502	56 %	-149	-4 %
2 Vest - Europa ellers	2 766	2 890	2 894	2 889	2 893	2 804	47 %	38	1 %
3 EU land i Øst-Europa	558	612	651	709	778	852	56 %	294	53 %
4 Øst - Europa ellers	722	871	981	1 175	1 392	1 515	48 %	793	110 %
5 Nord - Amerika og Oseania	458	484	488	503	543	562	55 %	104	23 %
6 Asia	2 461	2 728	3 124	3 499	4 024	4 319	44 %	1 858	75 %
7 Afrika	410	450	543	616	752	802	28 %	392	96 %
8 Sør- og Mellom - Amerika	379	418	463	511	546	612	48 %	233	61 %

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

4.2. Endringer i sysselsetting

Tabell 4.2 viser utviklingen i sysselsettingsprosenten fra 2008 til 2013 for innvandrere og ikke-innvandrere. Den har sumtall for endringer for perioden 2008 til 2010 og 2010 til 2013. Den første perioden er årene før pensjonsreformen ble innført, mens den siste ser på endringen fra siste år før pensjonsreformen til de tre etterfølgende år med ny pensjonsordning.

Pensjonsreformen som trådte i kraft fra 1. januar 2011 har virkemidler som sikter mot å øke yrkesdeltakelsen. For aldersgruppen 62 -66 år er det særlig muligheten til å ta ut pensjon ved fylte 62 år uten trekk i inntekt om man fortsetter å arbeide. For pensjon fra Folketrygden gjaldt det alle grupper, mens det for tjenestepensjonene er ulike løsninger. For de som har den AFP-ordningen som er vanlig i privat sektor, kan man kombinere arbeid med uttak av denne uten trekk i ytelsen. For AFP-ordningen som er vanlig i offentlig forvaltning kan man derimot ikke kombinere dette med arbeid uten av pensjonsutbetalingene avkortes. På den andre siden har enkelte grupper i offentlig sektor i mange år hatt særaldersgrenser under 62 år som gir mulighet for kombinasjon av arbeid og pensjon. Disse ble ikke endret gjennom pensjonsreformen. I privat sektor er det en god del som ikke har den vanlige AFP-ordningen. Enten har de ingen eller de har mer lokalt baserte avtaler. Samlet sett har man da også fått sterkest effekten på sysselsettingen for de med den vanlige AFP-ordning i privat sektor.

Innføring av levealdersjusteringen i pensjonsreformen, det vil si at befolkningens økende levealder gir lavere pensjonen gitt samme pensjoneringsalder, gjelder alle grupper. Den trekker mot at alle kan ønske å jobbe noe lenger for å bygge opp en større pensjonsbeholdning.

Vi ser først på fallet i sysselsettingsandelen fra man er 60-61 år til man blir 62 år. Vi sammenligner da andelen sysselsatte 60-61-åringene i tabell 3.2 med andelen for 62 åringer i tabell 4.2. Deretter ser vi på utviklingen i ettårige alderskohorter fra 62 til 66 år.

Mens innvandrere hadde en marginalt sterkere avgang fra sysselsetting enn ikke-innvandrere fra 50 til 61 åringer, er situasjon motsatt når man ser på overgangen fra 60-61-åringer til 62 åringer. I 2013 falt sysselsettingsprosenten med 4 prosentpoeng for innvandrere, mot et fall på 10 prosentpoeng for ikke-innvandrere. Før pensjonsreformen var forskjellen enda større. Det skyldes at innføringen av pensjonsreformen ga ikke-innvandrere en større oppgang i sysselsettingsprosenten enn innvandrere. Selv om innvandrere har et mindre fall i sysselsettingsprosenten enn ikke-innvandrere når man går fra 60-61 åringer til 62 åringer, har fortsatt ikke-innvandrere et høyere nivå på sysselsettingsprosenten for 62 åringer. Den lå i 2013 rundt 10 prosentpoeng høyere for ikke-innvandrere.

Tabell 4.2 Sysselsettingsprosent¹ fordelt etter innvandrerkategori og alder. Nivå og endringstall² 4. kvartal 2008 – 2013

Innvandrere	Antall		Sysselsettingsprosent 62-66 år					
	Bosatte 62-66 år	Sysselsatte 62-66 år	62-66 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
2008	11 405	4 886	43 %	52 %	46 %	43 %	39 %	31 %
2009	12 271	5 308	43 %	51 %	48 %	41 %	38 %	36 %
2010	12 959	5 513	43 %	51 %	47 %	43 %	36 %	35 %
2011	13 624	5 957	44 %	53 %	47 %	43 %	40 %	33 %
2012	14 496	6 381	44 %	50 %	50 %	43 %	37 %	36 %
2013	14 968	6 684	45 %	54 %	47 %	47 %	39 %	34 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008 - 2010	1 554	627	-0,3 %	-1,0 %	0,8 %	0,3 %	-3,4 %	4,1 %
Endring i antall/prosentpoeng 2010 - 2013	2 009	1 171	2,1 %	3,0 %	0,4 %	3,7 %	3,5 %	-0,4 %
Ikke-innvandrere								
2008	243 197	120 315	49 %	61 %	54 %	48 %	41 %	36 %
2009	257 725	126 771	49 %	61 %	54 %	48 %	42 %	37 %
2010	268 081	130 875	49 %	61 %	54 %	48 %	41 %	37 %
2011	270 903	135 807	50 %	65 %	56 %	49 %	43 %	37 %
2012	271 200	138 978	51 %	66 %	60 %	51 %	43 %	38 %
2013	264 527	139 780	53 %	66 %	60 %	55 %	45 %	39 %
Endring i antall/prosentpoeng 2008 - 2010	24 884	10 560	-0,7 %	0,3 %	-0,2 %	0,0 %	0,0 %	0,9 %
Endring i antall/prosentpoeng 2010 - 2013	-3 554	8 905	4,0 %	4,8 %	6,3 %	6,8 %	3,2 %	1,7 %

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

² Endringstall er beregnet ut fra flere desimaler enn nivåtallene er angitt med i tabellen
Kilde: SSB, System for persondata

Vi ser så på avgangen fra sysselsetting for personer i ettårige aldersgrupper fra 62 til 66 år. For ikke-innvandrere ser vi at pensjonsreformen ga redusert avgang først blant 62-åringer og så forplantet det seg senere oppover i de eldre årskullene. For innvandrerne synes effekten av pensjonsreformen å gi mindre utslag for de enkelte årskull. Men man skal ha i mente er antallet i hvert årskull er så lite at man kan få svingninger i tallene som skyldes små endringer i sammensetningen av personer som inngår årskullene. Hovedbildet er likevel klart. Innvandrere har mindre avgang fra sysselsetting enn ikke-innvandrere blant 62-66-åringer. Mens sysselsettingsprosenten i 2013 blant innvandrere var 20 prosentpoeng lavere for 62-åringer jamført med 66-åringer, var tilsvarende forskjell 27 prosentpoeng for ikke-innvandrere.

Tallene støtter opp om en hypotese om at siden innvandrere i gjennomsnitt har færre opptjeningsår i pensjonsordninger, har de større motivasjon til å fortsette i arbeid. Det slo også ut i at innføringen pensjonsreformen ga mindre effekt for dem. Det siste vil også være påvirket hvordan innvandrere er fordelt på virksomheter med vanlig privat AFP-ordning og andre virksomheter.

4.3. Andel på uførepensjon

For både innvandrere og ikke-innvandrere økte andelen uføre av befolkningen for hver alderskohort fra 50-51-åringer til 60-61-åringer (tabell 3.3). Veksten i andel uføre fortsetter også til fylte 62 år og videre fram til 66-åringer (tabell 4.3). For både innvandrere og ikke-innvandrere var det en tendens til noe sterkere økning i uføreandelen de siste årene før fylte 62 år, men denne tendensen svekket seg fra 2008 til 2013. Fra og med fylte 62 år finner vi også en viss nedgang i andelen

uføretrygdede for begge grupper fra 2008 til 2013. Pensjonsreformen kan synes å ha bidratt noe til dette

Tabell 4.3 Antall bosatte personer¹ og andel uføre fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 – 2013

	Antall bosatte	Antall uføre	Andel uføre av bosatte i samme alder						
			62 - 66 år	62 - 66 år	62 - 66 år	62 år	63 år	64 år	65 år
Ikke-innvandrere									
2008	243 197	86 186	35 %	32 %	34 %	35 %	38 %	40 %	
2009	257 725	90 424	35 %	32 %	34 %	36 %	37 %	39 %	
2010	268 081	93 868	35 %	31 %	34 %	36 %	37 %	38 %	
2011	270 903	92 843	34 %	30 %	33 %	35 %	37 %	38 %	
2012	271 200	90 532	33 %	29 %	31 %	34 %	36 %	37 %	
2013	264 527	84 766	32 %	28 %	30 %	32 %	34 %	36 %	
Endring i antall/prosentpoeng 2008-2013	21 330	-1 420	-3 %	-4 %	-4 %	-3 %	-3 %	-4 %	
Innvandrere									
2008	11 405	4 244	37 %	33 %	36 %	37 %	40 %	42 %	
2009	12 271	4 425	36 %	32 %	34 %	38 %	38 %	40 %	
2010	12 959	4 612	36 %	32 %	34 %	36 %	39 %	39 %	
2011	13 624	4 797	35 %	32 %	33 %	36 %	37 %	39 %	
2012	14 496	5 079	35 %	33 %	34 %	34 %	37 %	38 %	
2013	14 968	5 152	34 %	30 %	34 %	35 %	35 %	38 %	
Endring i antall/prosentpoeng 2008-2013	3 563	908	-3 %	-3 %	-2 %	-2 %	-5 %	-3 %	

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata.

4.4. Andel på AFP-/alderspensjon

Andelen som var mottakere av AFP/alderspensjon i årene 2008 til 2013 vises i tabell 4.4. Den inkluderer både de som arbeidet og de som ikke arbeidet. Vi skal senere skille på dette.

I årene 2008 til 2010 kunne man ikke ta ut alderspensjon fra folketrygden. Tabellen viser derfor kun de som tok ut AFP-pensjon for disse årene. Den gang var det omkring 10 prosent av innvandrerne og i underkant av 20 prosent av ikke-innvandrerne som var AFP-pensjonister. For begge gruppene var disse andelene fallene i årene mot 2011.

Fra 2011, når pensjonsreformen trådte i kraft kunne personer i denne aldersgruppen også ta ut alderspensjon. Videre kunne de med vanlig AFP for privat sektor fortsette å arbeide og ta ut AFP uten avkortning. For offentlig sektor var det fortsatt avkortning mot arbeidsinntekt om man tok ut AFP.

Som vist i en rekke tidligere rapporter ga dette en klar økning i andelen som begynte å ta ut pensjon. Og økningen steg for hvert av årene 2011 til 2013. Økningen var klart størst for ikke-innvandrere. Her steg andelen for aldersgruppen 62-66 år fra 17 prosent i 2010 til 36 prosent i 2013. For innvandrerne var veksten i andelen klart svakere – fra 9 prosent til 15 prosent. Forskjellen mellom innvandrere og ikke-innvandrere som tok ut pensjonen økte mest for de aller yngste, det vil si 62- og 63 åringer.

Tabell 4.4 Antall og andel AFP/alderspensionister bosatt¹ i Norge, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 – 2013

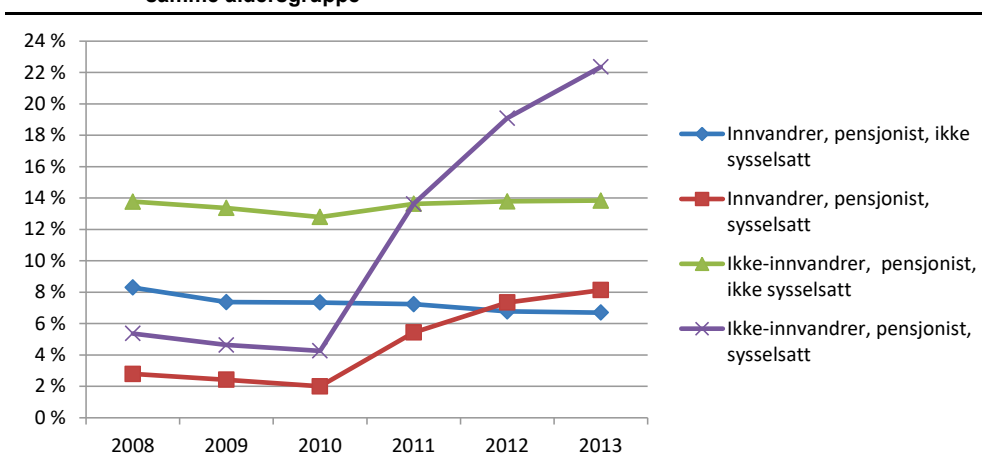
	Antall bosatte	Antall AFP/alderspen sionister	Andel AFP/alderspensionister av bosatte i samme alder					
			62 - 66 år	62 - 66 år	62 år	63 år	64 år	65 år
Innvandrere	62 - 66 år	62 - 66 år	62 - 66 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
2008	11 405	1 264	11 %	6 %	10 %	12 %	13 %	16 %
2009	12 271	1 201	10 %	5 %	9 %	11 %	13 %	13 %
2010	12 959	1 210	9 %	5 %	7 %	10 %	12 %	13 %
2011	13 624	1 725	13 %	7 %	12 %	13 %	16 %	17 %
2012	14 496	2 045	14 %	8 %	12 %	16 %	17 %	20 %
2013	14 968	2 219	15 %	9 %	13 %	15 %	20 %	19 %
Ikke-innvandrere								
2008	243 197	46 509	19 %	12 %	18 %	21 %	23 %	25 %
2009	257 725	46 367	18 %	9 %	17 %	20 %	22 %	24 %
2010	268 081	45 710	17 %	9 %	14 %	19 %	21 %	23 %
2011	270 903	73 811	27 %	20 %	25 %	27 %	32 %	32 %
2012	271 200	89 139	33 %	26 %	32 %	33 %	34 %	38 %
2013	264 527	95 699	36 %	29 %	36 %	38 %	39 %	39 %

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

Kilde: SSB, System for persondata

Vi er imidlertid i denne rapporten mest opptatt av å studere avgang fra arbeidsmarkedet. Som vist i avsnittet om utviklingen i sysselsettingsandeler tidligere, fant vi der en klar økning i disse. Det vil si at andelen som forlot arbeidsmarkedet etter innføringen av pensjonsreformen falt. Utslaget var sterkere for ikke-innvandrere enn for innvandrere.

I figur 4.2 vises utviklingen i andelen som tar ut pensjon i kombinasjonen med jobb og de som tar ut pensjon uten å jobbe videre. Vi ser at den veksten vi fant i andelen sysselsatte skyldtes en kraftig økning i andelen som tar ut pensjon, men fortsetter å jobbe. Det gjelder både innvandrere og ikke-innvandrere. Økningen i andelen som jobber i kombinasjon med uttak av pensjon er langt kraftigere enn økning i sysselsettingsandelene. Det betyr bare at mange av de som uansett ville fortsatt i arbeid, valgte å ta ut pensjon når muligheten bød seg. Andelen i arbeid med pensjon vokser klart sterkere for ikke-innvandrere enn for innvandrere. Det henger nok som tidligere antatt sammen med at innvandrere gjennomgående har mindre opparbeidede pensjonsrettigheter. De har derfor mer å hente på å vente med uttak av pensjon. Men som nevnt kan det også være at innvandrere har en noe lavere andel ansatte i virksomheter i privat sektor med vanlig AFP-avtale.

Figur 4.2 Bosatte personer¹ i Norge, 62 til 66 år, som mottar pensjon², fordelt etter innvandrerkategori og om de jobber eller ikke 4. kvartal, andeler av befolkningen i samme aldersgruppe

¹ Omfatter kun personer med 10 år eller lenger botid i Norge.

² Pensjon = alderspensjon og/eller AFP-pensjon.

Kilde: SSB, System for persondata.

4.5. Sammendrag

Mens innvandrere hadde en tanke sterkere avgang fra arbeidslivet enn ikke-innvandrere blant 50-61-åringene, var utviklingen motsatt ved overgangen fra 61 til 62 år. Her kan man velge å gå av med AFP/alderspensjon. Begge grupper hadde et klart fall i sysselsettingsandelen, men fallet var klart sterkere for ikke-innvandrere. Det at innvandrere jevnt over har kortere opptjeningsstid av pensjonsytelser bidrar trolig til dette. Pensjonsreformen som kom i 2011 ga størst effekt for ikke-innvandrere i form av et redusert fall i sysselsettingsandelen. Men fortsatt hadde de i 2013 en større nedgang enn innvandrere fra fylte 61 til 62 år. Nivået på sysselsettingsprosenten for 62-åringene var imidlertid fortsatt høyere for ikke-innvandrere enn for innvandrere. Etter fylte 62 år utjevnes denne forskjellen gradvis fra 12 prosentpoeng for 62-åringene til 5 prosentpoeng blant 66-åringene.

5. Videre arbeid

Det er en utfordring å studere avgang fra arbeidslivet for innvandrere når eldre innvandrere fortsatt utgjør et relativt lavt antall personer. Siden de er en lite homogen gruppe burde man dessuten splitte de mer opp enn det som er gjort i denne rapporten. Vi har sett noe på landbakgrunn, men ikke noe etter kjønn. Det ville også være interessant å fordele etter utdanning. Innvandrerbefolkningen har økt markert de siste 20 år og antallet i aldersgruppen 50 år og eldre vil øke markert framover. Muligheten for mer detaljerte studier vil derfor stadig bli bedre.

Som antydning så betyr trolig opparbeidede trygderettigheter mye for valget man gjør om å starte uttak av pensjon og å gå av med pensjon. Data for dette vil derfor være av stor interesse i en studie i avgang fra arbeidsmarkedet for de 62 år og eldre.

Siden AFP-ordningene er utformet ganske ulikt ville det dessuten være interessant å trekke inn data om dette. Det vil si se hvor stor andel av innvandrere, og gjerne fordelt på landbakgrunn, som har rettigheter knyttet til de ulike versjonene av AFP.

Referanser

- Bratsberg, B., K. Røed og O. Raaum (2011): »Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge«. Rapport 1/2011, Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
- Haga, O. og O.C. Lien (2017): «Utviklinga i pensjonering og sysselsetjing blant seniorar» NAV, Arbeid og velferd nr.2-2017
- Nerland, S.M. P.S. Aurdal, og E.H. Horgen (2011): «System for persondata – versjon 9» SSB Notater 47/2011.
- Nordby, P. og H. Næsheim (2017): «Yrkesaktivitet blant eldre før og etter pensjonsreformen. 2016» Rapporter 2017/5.

Figurregister

Figur 2.1.	Sysselsettingsandel for innvandrere i alderen 50 - 66 år med botid 0 - 40 år, fordelt etter botid og landbakgrunn. 4. kvartal 2013.....	9
Figur 2.2	Sysselsettingsprosent for personer i alderen 50-66 år, fordelt etter alder, kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013	10
Figur 2.3	Personer etter ettårig alder som andel av alle i alderen 50-66 år, fordelt etter kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013.....	11
Figur 3.1	Antall bosatte personer (venstre akse) og gjennomsnittlig botid (høyre akse) for innvandrere 50-61 år. 4. kvartal 2013	11
Figur 3.2	Sysselsatte som andel av bosatte for personer i alderen 50 til 61 år fordelt etter kjønn og landbakgrunn. 4. kvartal 2013.....	13
Figur 3.3	Andel uførepensjonister, fordelt etter landbakgrunn og alder. 4. kvartal 2013.....	15
Figur 3.4	Andel uførepensjonister som også er sysselsatte, fordelt etter innvandrerkategori, landbakgrunn og alder. 4. kvartal	15
Figur 4.1	Antall bosatte personer (venstre akse) og gjennomsnittlig botid (høyre akse) for innvandrere 62-66 år. 4. kvartal 2013	16
Figur 4.2	Bosatte personer i Norge, 62 til 66 år, som mottar pensjon, fordelt etter innvandrerkategori og om de jobber eller ikke 4. kvartal, andeler av befolkningen i samme aldersgruppe	20

Tabellregister

Tabell 1.1	Bosatte personer i alderen 50 til 66 år, botid 10 år eller mer, etter utvalgte variable i SFP, alder og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013.....	7
Tabell 2.1	Bosatte personer 50 – 74 år etter alder, innvandrerkategori og botid i Norge. 4. kvartal 2013.....	9
Tabell 2.2.	Bosatte/sysselsatte personer i alderen 50-66 år, fordelt etter alder, kjønn og innvandrerkategori. 4. kvartal 2013.....	10
Tabell 3.1	Bosatte personer i alderen 50 - 61 år fordelt etter landbakgrunn og kvinneandel. 4. kvartal 2008-2013.	12
Tabell 3.2	Sysselsettingsprosent for bosatte personer i alderen 50 til 61 år, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 - 2013.....	12
Tabell 3.3	Andel uførepensjonister for bosatte personer med botid over 10 år, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal.....	14
Tabell 4.1	Bosatte personer i alderen 62 - 66 år fordelt etter landbakgrunn. 4. kvartal 2008-2013.....	17
Tabell 4.2	Sysselsettingsprosent fordelt etter innvandrerkategori og alder. Nivå og endringstall 4. kvartal 2008 – 2013	18
Tabell 4.3	Antall bosatte personer og andel uføre fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 – 2013	19
Tabell 4.4	Antall og andel AFP/alderpensjonister bosatt i Norge, fordelt etter innvandrerkategori og alder. 4. kvartal 2008 – 2013.....	20

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9586-7 (trykt)
ISBN 978-82-537-9587-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

